

חוקי מלחמה במהרא פרופ' נילי ואזנה

שיעור 1: מהם חוקי מלחמה?

שמות יד, 21-27

ויט משה את ידו על הים ויולך יהוה את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים. כב ויבאו בני ישראל בתוך הים בניבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם. וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים. ויהי באשמרת הבקר וישקף יהוה אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן ויהם את מחנה מצרים. ויסר את אפן מרכבתיו וינהגו בכבדת ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל **כי יהוה נלחם להם במצרים.** ויאמר יהוה אל משה נטה את ידך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו. ויט משה את ידו על הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו וינער יהוה את מצרים בתוך הים.

יהושע י, 10-14

ויהם יהוה לפני ישראל ויכם מכה גדולה בגבעון וירדפם דרך מעלה בית חורן ויכם עד עזקה ועד מקנה. ויהי בנסם מפני ישראל הם במורד בית חורן ויהוה השליך עליהם אבנים גדלות מן השמים עד עזקה וימתו רבים אשר מתו באבני הברד מאשר הרגו בני ישראל בחרב. אז ידבר יהושע ליהוה ביום תת יהוה את האמרי לפני בני ישראל ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון. וידם השמש וירח עמד עד יקם גוי איביו הלא היא כתובה על ספר הישר ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים. ולא היה פיום ההוא לפניו ואחריו לשמע יהוה בקול איש **כי יהוה נלחם לישראל.**

יהושע כ, 10

איש אחד מכם ירדף אלהי כי יהוה אלהיכם הוא הנלחם לכם כאשר דבר לכם

במדבר כא, 14

על כן יאמר בספר מלחמת יהוה...

שמואל א יח, 17

ויאמר שאול אל דוד הנה בתי הגדולה מרב אתה אתן לך לאשה אף הנה לי לבן חיל והלחם מלחמות יהוה

שמות טו, 3

יהוה איש מלחמה יהוה שמו

ישעיה מב, 13

יהוה כבוד יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה ריע אף יצריח על איביו יתגבר

תהלים כד, 7-10

שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד. מי זה מלך הכבוד יהוה עוזו וגבורתו יהוה גבור מלחמה. שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד. מי הוא זה מלך הכבוד יהוה צבאות הוא מלך הכבוד סלה.

ישעיה יג, 4

קול המון בְּהָרִים דְּמוֹת עֵם רַב קוֹל שְׁאוֹן מִמְּלָכוֹת גּוֹיִם נְאֻסְפִים יְהוָה צְבָאוֹת מִפְּקֹד צְבָא מִלְחָמָה

יואל ה, 9

קראו זאת בגוים קדשו מלחמה העירו הגבורים יגשו יעלו כל אנשי המלחמה

Friedrich Schwally, Semitische Kriegsaltertuermer Erstes Heft: Der heilige Krieg im alten Israel (Leipzig: Dieterich, 1901)

מלחמות קודש: מלחמות שנלחמו על ידי, עם ובשביל האל

שופטים יא, 23-27

ועתה יהוה אלהי ישראל הוריש את האמרי מפני עמו ישראל ואתה תירשנו. הלא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו תירש ואת כל אשר הוריש יהוה אלהינו מפנינו אותו נירש. ועתה הטוב טוב אתה מבקל בן צפור מלך מואב הרוב רב עם ישראל אם נלחם נלחם בם. בשבת ישראל בן צפור ובבנותיה ובצערור ובבנותיה ובכל הערים אשר על ידי ארנון שלש מאות שנה ומדוע לא הצלתם

בַּעַת הַהֵיא. וְאַנְכִי לֹא חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה עָשָׂה אֶתִּי רָעָה לְהִלָּחֵם בִּי יִשְׁפֹּט יְהוָה הַשִּׁפְט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן.

כתובת מישע מלך מואב (840 לפה"ס), שורות 4-6

עמרי מלך ישראל ויענו את מאב ימן רבן כי יאנף כמש בארצה

מלכים ב יג, 3

ויחר אף יהוה בישראל ויתנם ביד חזאל מלך ארם וביד בן הדד בן חזאל כל הימים

מלכים ב ח, 11-13

וַיַּעַמַד אֶת פְּנֵיו וַיִּשָּׂם עַד בֶּשׂ וַיִּבֶךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים. וַיֹּאמֶר חֲזָאֵל מְדוּעַ אֲדֹנָי בָּכָה וַיֹּאמֶר כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל רָעָה מִבְּצָרֵיהֶם תִּשְׁלַח בְּאֵשׁ וּבְחַרְיָהֶם בְּחָרֹב תַּהַרְגֵם וְעַלְלֵיהֶם תִּרְטַשׁ וְהִרְתִּיהֶם תִּבְקַעַ. וַיֹּאמֶר חֲזָאֵל כִּי מָה עֲבַדְךָ הַכֹּלֵב כִּי יַעֲשֶׂה הַדְּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי שָׁמַר הִרְאֵנִי יְהוָה אֶתְךָ מֶלֶךְ עַל אֲרָם.

מלכים ב טו, 16-18

אֲזַ יָבֵה מְנַחֵם אֶת תַּפְסֹח וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת גְּבוּלֶיהָ מִתְרַצָּה כִּי לֹא פָתַח וַיִּף אֶת כָּל הַהִרְוֹתֶיהָ בְּקַעַ. בְּשָׁנַת שְׁלֹשִׁים וַחֲשַׁע שָׁנָה לְעֶזְרִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה מֶלֶךְ מְנַחֵם בֶּן גְּדִי עַל יִשְׂרָאֵל עֶשֶׂר שָׁנִים בְּשִׁמְרוֹן. וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינָיו יְהוָה לֹא סָר מֵעַל חַטָּאוֹת יִרְבָּעָם בֶּן נְבַט אֲשֶׁר הִחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל כָּל יָמָיו.

ישעיה ה, 26

וְנִשְׂא נֶס לְגוֹיִם מִרְחוֹק וְשָׂרֵק לוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְהִנֵּה מִהֲרָה קָל יָבוֹא. אֵינן עֲיָף וְאֵינן כּוֹשֵׁל בּוֹ לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן וְלֹא נִפְתַּח אָזְנוֹ חֲלָצָיו וְלֹא נִתַּק שְׁרוּף נְעָלָיו. אֲשֶׁר חֲצָיו שְׁנוּנִים וְכָל קִשְׁתָּתָיו דְּרוֹכֹת פָּרְסוֹת סוּסָיו כְּצֹר נִחְשְׁבוּ וּגְלָגְלָיו כְּסוּפָה. שְׂאֵגָה לוֹ כְּלָבִיא וּשְׂאֵג (יִשְׂאֵג) כְּכַפִּירִים וַיִּנְהָם וַיִּאֲחַז טַרְף וַיִּפְלִיט וַאֲיִן מִצִּיל.

ישעיה י, 5-15

הוֹי אֲשׁוּר שֹׁבֵט אֲפִי וּמִטָּה הוּא בְיָדָם וְעַמִּי. בְּגוֹי חֲנָף אֲשִׁלְּחֵנוּ וְעַל עַם עֲבָרְתִי אֲצַוְנוּ לְשַׁלֵּל שְׁלָל וְלָבוּ בְּזוּ וּלְשִׁימוּ (וּלְשׁוּמוּ) מִרְמָס כְּחֹמֶר חוּצוֹת. וְהוּא לֹא כֵן יִדְמָה וּלְכַבּוֹ לֹא כֵן יִחַשֵׁב כִּי לְהַשְׁמִיד בְּלָבְבוּ וְלְהַכְרִית גּוֹיִם לֹא מַעֲט. כִּי יֹאמֶר הֲלֹא שָׂרֵי יַחְדּוֹ מְלָכִים. הֲלֹא כְּכַרְכְּמִישׁ כְּלָנוּ אִם לֹא כְּאַרְפַּד חֲמַת אִם לֹא כְּדַמְשֶׁק שְׁמְרוֹן. כְּאֲשֶׁר מִצָּאָה יָדֵי לְמַמְלַכַת הָאֱלִיל וּפְסִילֵיהֶם מִירוּשָׁלַם וּמִשְׁמְרוֹן. הֲלֹא כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשִׁמְרוֹן וְלְאֵלִילִיָּהּ כֵּן אַעֲשֶׂה לִירוּשָׁלַם וְלְעַצְבִּיָּהּ. וְהִיָּה כִּי יִבְצַע אֲדֹנָי אֶת כָּל מַעֲשָׂהוּ בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם אֶפְקֹד עַל פְּרִי גֹדֵל לְכַב מֶלֶךְ אֲשׁוּר וְעַל תַּפְאֲרַת רוּם עֵינָיו. כִּי אָמַר בְּכַח יָדִי עָשִׂיתִי וּבְחֻמָּתִי כִּי נִבְנוֹתִי וְאָסִיר גְּבוּלֹת עַמִּים וְעִתִּידֹתֵיהֶם (וְעִתּוֹדֹתֵיהֶם) שׁוֹשְׁתִי וְאוֹרִיד כְּאֲבִיר יוֹשְׁבֵים. וְתַמְצָא כְּקֵן יָדִי לְחִיל הָעַמִּים וְכֶאֱסָף בְּיָצִים עֲזוּבוֹת כָּל הָאָרֶץ אֲנִי אֶסְפְּתִי וְלֹא הִיָּה גֹדֵל כְּנָף וּפִצְעָה פֶה וּמִצְפָּצָף. הִיִּתְפָּאֵר הַגְּרוֹן עַל הַחֲצָב בּוֹ אִם תִּגְדֵּל הַמְשׁוֹר עַל מְנִיפוֹ כְּהַנִּיף שֹׁבֵט וְאֶת מְרִימּוֹ כְּהַרִים מִטָּה לֹא עֵץ.

דברים ז, 1

כִּי יִבְיָאָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָשַׁל גּוֹיִם רַבִּים מִפְּנֵיךָ הַחֲתִי וְהַגְרָגְשִׁי וְהָאֲמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי וְהַחֲוִי וְהַיְבוּסִי שִׁבְעָה גּוֹיִם רַבִּים וְעִצְוִמִּים מִמֶּנּוּ. וּנְתַנֶּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהַכִּיתֶם הַחֲרָם תַּחְרִימם אִתָּם לֹא תִכְרַת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַנְּם.

כתובת מישע, שורות 14-17

ויאמר לי כמש: לך אחז את נבה על ישראל. ואהלך בללה ואלתחם בה מבקע השחרת עד הצהרם, ואחזה ואהרג כלה שבעת אלפן גברן וגרן וגברת וגרת ורחמת, כי לעשתר כמש החרמתה

אסטלת פזרג'יק (805 לפה"ס)**הצדקה ליציאה למלחמה: הצלת מלך ואסל**

אבן הגבול של אדד ניררי מלך אשור, בן שמשי אדד מלך אשור וסמו רמת אשת הארמון של שמשי אדד מלך אשור, אמא של אדד ניררי, מלך עז, מלך אשור, כלתו של שלמנאסר, מלך ארבע הכנפות. כאשר אושפילולומה מלך כומוח גרם לאדד ניררי ולסמו רמת אשת הארמון לעבור את הפרת, מחצתי את הצבא של עתרסמך בן אברם מארפה, עם 8 מלכים שאיתו בעיר פקירחבונה, לקחתי את מחנותיהם מהם. הם נמלטו כדי להציל את נפשם.

דברים כ, 10-18

כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם. וְהָיָה אִם שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּ לָּהּ וְהָיָה כָּל הָעָם הַנִּמְצָא בָּהּ יִהְיוּ לָּךְ לְמַס וְעִבְדוּךָ. וְאִם לֹא תִשְׁלַח עִמָּךָ וְעָשִׂיתָ עִמָּךָ מִלְחָמָה וְצָרְתָּ עָלֶיהָ. וּנְתַנֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיַדְךָ וְהַכִּיתָ אֶת כָּל זְכוֹרָהּ לְפִי חָרֵב. רַק הַנְּשִׂיִם וְהַטַּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כָּל שְׁלָלָהּ תָּבוּ לָּךְ וְאָכַלְתָּ אֶת שְׁלָל אִיְבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָּךְ. כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל הָעָרִים הַרְחֵקת מִמֶּנּוּ מֵאֵד אֲשֶׁר לֹא מְעָרִי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הִנֵּה. רַק מְעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָּךְ נַחֲלָה לֹא תַחֲיֶה כָּל נִשְׁמָה. כִּי הַחֲרָם תַּחְרִימם הַחֲתִי וְהָאֲמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי הַחֲוִי וְהַיְבוּסִי כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ. לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכָל תּוֹעֲבֹתֵם אֲשֶׁר עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וַחֲטָאתֵם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם.

הוראות המלך הנובי פי-ענחי לחייליו לפי כתובת הניצחון שלו (734)

אל תתקיפו בעת ליל כשחקני דמקה. התקיפו כשניתן לראות. קראו לו לקרב מרחוק. אם הוא יציע להמתין לחיל הרגלים והמרכבות של עיר אחרת, שבו במקומכם עד שחייליו יגיעו. הלחמו כשהוא יציע. כמו כן, אם יש לו בעלי ברית בעיר אחרת, המתינו לבואם. הרוזנים שהוא יביא לעזרתו, וכל חילות הלובים הנאמנים לו, קראו להם למלחמה מראש, באמרכם "אתם אשר את שמם איננו מכירים אשר מרכזים את הכוחות! ריתמו את הסוסים הטובים ביותר שבאורוותכם, הכינו את מערך המלחמה, ודעו כי האל אמון שלח אותנו!

שיעור 2: "כי האדם עץ השדה" (דברים כ, 19)

דברים כ, 19-20

כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניו במצור. רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אתו תשחית וכרת ובנית מצור על העיר אשר הוא עשה עמך מלחמה עד רדתה.

ויקרא כו, 4

ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו

יחזקאל לה, 27

ונתן עץ השדה את פריו והארץ תתן יבולה

ישראל אפעל, כעיר נצורה: המצור וגילויו במזרח הקדום (מאגנס, 1996), עמ' 23

חוק רווי אידאליזם הומניטרי ונעדר אווירה מעשית

בבא קמא צא, ע"ב

רק עץ אשר תדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל הוא זה אילן סרק וכי מאחר שסופו לרבות כל דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל להקדים סרק למאכל.

August Dillmann, Numeri, Deuteronomium und Josua

KEHAT, 2; Leipzig, 1886), p. 334)

חוקים אלה ייחודיים לדויטרונומיסט: אולם מטרתם איננה להסדיר את כל מעשה המלחמה, כי אם לסייג את הברבריות והאכזריות שננקטו בה על ידי עמים עתיקים רבים ובייחוד האשורים, ולהכניס את המלחמה ככל שניתן, תחת ההשפעה של רוחה המוסרית הנעלה של הדת הישראלית, ולהכיר בתביעות האנושיות והמתינות.

מלכים ב כה, 10

בעת ההיא עלה (עלו) עבדי נבכדנאצר מלך בבל ירושלם ותבא העיר במצור

איסור כריתת עץ מסיבה תועלתנית-פרקטית

כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה
לא תשחית את עצה
לגדח עליו גרזן
כי ממנו תאכל

ואתו לא תכרת
כי האדם עץ השדה
לבא מפניו במצור.

דברים כ, 19 (תרגום המלך ג'יימס)

For the tree of the field is man's food

תהלים א, 3

והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח

הבשורה על פי מתי ז, 15-20

השמרו לכם מנביאי השקר הבאים אליכם בלבוש כבשים ובקרבים ואבים טרפים המה. הכר תכירו אותם בפרים הנאספו ענבים מן הקצים או תאנים מן הברקנים. כן כל עץ טוב עשה פרי טוב והנשחת עשה פרי רע. עץ טוב לא יוכל עשות פרי רע ועץ נשחת לא יעשה פרי טוב. וכל עץ אשר לא יעשה פרי טוב יקרת וישלף באש. לכן בפרים תכירו אותם.

דברים ח, 3

ויענה וירעבה ויאכלה את המן אשר לא ידעת ולא ידעו אבותיה למען הודיעה כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יהוה יחיה האדם

בראשית ח, 21

וירח יהוה את ריח הניחח ויאמר יהוה אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אסף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי

בראשית ט, 6

שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם

שמואל א טז, 7

ויאמר יהוה אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו כי לא אשר יראה האדם כי האדם יראה לעינים ויהוה יראה ללבב

איוב ה, 7

פִּי אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד וּבְנֵי רֶשֶׁף יִגְבִּיהוּ עוֹף

A.K. Grayson, The Royal Inscriptions of Mesopotamia Assyrian Periods Vol. II (Toronto, 1991), p. 220: 105-109a

קרבתי לעיר דמדמוסה... שש מאות מלוחמיהם בנשק הבסתי, את ראשיהם כרתי (unakkis). ארבע מאות חיילים לכדתי חיים, שלשת אלפים (שבויים) הוצאתי כשלל, את העיר ההיא תפסתי לעצמי. את החיילים החיים והראשים הובלתי את העיר אַמְּדָּ, עיר מלכותו, וערמתי ערימת ראשים בפתח שערו. את החיילים החיים הוקעתי על מוטות עץ מסביב לעירו. בתוך שערו ערכתי קרב. את פרדסיו כרתי (akkis).

Hayim Tadmor, The Inscriptions of Tiglath-Pileser III (Israel Academy of Sciences and Humanities, 1994), pp. 78-80: 8-14

ההוא (מלך דמשק) על מנת להציל נפשו נמלט לבדו, [וכמו] נמיה נכנס לשער עירו. את שרי חייליו הוקעתי על מוטות עץ בעודם חיים והצגתי לראווה (לבני) ארצו. ארבעים וחמישה ימים קבעתי את המחנה שלי סמוך לדמשק ואותו כציפור בכלוב כלאתי. כרתי (akkis) את פרדסיו [...] ומטעי העצים ללא ספור, אחד לא הותרתי. צרתי על [...] חֲדָךְ עיר אבותיו של רצין, [מ]קום הולדתו, וכבשתי.

Hayim Tadmor, The Inscriptions of Tiglath-Pileser III (Israel Academy of Sciences and Humanities, 1994), pp. 162: 23-24

את מוכין-זרי מבית אמוכני סגרתי בסֶפֶךְ, עיר מלכותו, והנחלתי לו מפלה כבדה לפני שערי. כרתי (akkisma) את הפרדסים ואת עצי הסיסם שסביב חומותיו, אחד לא הותרתי. הרגתי (adūkma) את דקליו שברחבי ארצו, תלשתי את תמריו הבוסריים ומלאתי את השדות.

John M. Russell, Sennacherib's Palace without Rival at Nineveh (Chicago and London, 1991), fig. 78

צרתי על דילבת וכבשתי, שללתי שללה
ašlula šallasu dilbat alme akšud

מלכים ב יח, 31-32

אל תשמעו אל חזקיהו כי כה אמר מלך אשור עשו אתי ברכה וצאו אלי ואכלו איש גפנו ואיש תאנתו ושנתו איש מי ברו. עד באי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם ארץ דגן ותירוש ארץ לחם וכרמים ארץ זית יצהר ודבש וחיו ולא תמתו ואל תשמעו אל חזקיהו כי יסית אתכם לאמר יהוה יצילנו.

מלכים ב ג, 18-19

ונקל זאת בעיני יהוה ונתן את מואב בידכם. והכיתם כל עיר מבצר וכל עיר מבחור וכל עץ טוב תפילו וכל מעיני מים תסתמו וכל החלקה הטובה תכאבו באבנים.

מיכה ה, 1-4

והיה באחרית הימים יהיה הר בית יהוה נכון בראש ההרים ונשא הוא מגבעות ונהרו עליו עמים. והלכו גוים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יהוה ואל בית אלהי יעקב ויורנו מדרךיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר יהוה מירושלם. ושפט בין עמים רבים והוכיח לגוים עצמים עד רחוק וכתתו חרבתיהם לאתים וחתיתתיהם למזמרות לא ישאו גוי אל גוי חרב ולא למדון עוד מלחמה. וישבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו ואין מחריד כי פי יהוה צבאות דבר.

שיעור 3: "אשת יפת תואר" (דברים כא, 11)

דברים כא, 10-14

כי תצא למלחמה על איביה ונתנו יהוה אלהיה בידך ושביית שביו. וראית בשבייה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה. והבאתה אל תוך ביתך וגלחתה את ראשה ועשתה את צפרניה. והסירה את שמלת שבייה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה. והיה אם לא תפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר לא תמכרנה בכסף לא תתעמר בה תחת אשר עניתה.

כתובת מישע, שורות 25-26

ואנכי כרתי המכרתת לקרחה באסרי ישראל

שופטים ה, 30

הלא ימצאו יחלקו שלל רחם רחמתיים לראש גבר שלל צבעים לסיסרא שלל צבעים רקמה צבע רקמתיים לצוארי שלל

מלכים ב ה, 1-4

ונעמן שר צבא מלך ארם היה איש גדול לפני אדניו ונשא פנים כי בו נתן יהוה תשועה לארם והאיש היה גבור חיל מצרע. וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה ותהי לפני אשת נעמן. ותאמר אל גברתה אחלי אדני לפני הנביא אשר בשמרון אז יאסף אתו מצרעתו. ויבא ויגד לאדניו לאמר כזאת וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל.

בראשית לא, 26

ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגנב את לבבי ותנהג את בנתי כשביות חרב

שופטים א, 12-13

ויאמר כלב אשר יכה את קרית ספר וילכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה. וילכדה עתניאל בן קנו אחי כלב הקטן ממנו ויתן לו את עכסה בתו לאשה.

שמואל ב ג, 14

וישלח דוד מלאכים אל איש בשת בן שאול לאמר תנה את אשתי את מיכל אשר ארשתי לי במאה ערלות פלשתיים

שופטים כא, 6-12

וינחמו בני ישראל אל בנימן אחיו ויאמרו נגדע היום שבט אחד מישראל. מה נעשה להם לזוטרם לנשים ואנחנו נשבענו ביהוה לבלתי תת להם מבנותינו לנשים ויאמרו מי אחד משבטי ישראל אשר לא עלה אל יהוה המצפה והנה לא בא איש אל המחנה מיביש גלעד אל הקהל. ויתפקד העם והנה אין שם איש מיושבי יבש גלעד. וישלחו שם העדה שנים עשר אלף איש מבני החיל ויצוו אותם לאמר לכו והפיתם את יושבי יבש גלעד לפי חרב והנשים והטף. וזה הדבר אשר תעשו כל זכר וכל אשה ידעת משכב זכר תחרימו. וימצאו מיושבי יבש גלעד ארבע מאות נערה בתולה אשר לא ידעה איש למשכב זכר ויבאו אותם אל המחנה שלה אשר בארץ כנען.

דברים כ, 1

כי תצא למלחמה על איבך וראית סוס ורכב עם רב ממך

דברים כ, 10

כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום

דברים כ, 19

כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה

דברים כא, 10

כי תצא למלחמה על איבך ונתנו יהוה אלהיך בידך ושבת שביו

דברים כג, 10

כי תצא מחנה על איבך

דברים כ, 10-14

כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום. והיה אם שלום תענה ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוה. ואם לא תשלים עמה ועשתה עמה מלחמה וצרת עליה. ונתנה יהוה אלהיך בידך והפית את כל זכורה לפי חרב. רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבו לך ואכלת את שלל איבך אשר נתן יהוה אלהיך לך.

במדבר לא, 17-18

ועתה הרגו כל זכר בטף וכל אשה ידעת איש למשכב זכר הרגו. וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם.

דברים כא, 10-17

כי תצא למלחמה על איביך ונתנו יהוה אלהיך בידך ושביית שביו. וראית בשביה אשת יפת תאר וחסקת בה ולקחת לך לאשה. והבאתה אל תוך ביתך וגלחתה את ראשה ועשתה את צפרניה. והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה. והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר לא תמכרנה בכסף לא תתעמר בה תחת אשר עניתה. כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וילדו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן הבכור לשנואה. והיה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור. כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה.

S.R. Driver, Deuteronomy ICC, p. 245

In ancient Arabia, a widow passed the year after her husband's death in seclusion, without washing or otherwise attending to her person, and she would terminate her period of mourning by some formal act such as paring her nails, or plucking out the hair from her face.

שמואל ב יט, 25

ומפבשת בן שאול ירד לקראת המלך ולא עשה רגליו ולא עשה שפמו ואת בגדיו לא כבס למן היום לכת המלך עד היום אשר בא בשלום

תנ"ך המלך גיימס: dressed his feet

New Jewish Publication Society of America Tanakh: He had not **pared his toenails** or trimmed his mustache, or washed his clothes, from the day the king left until the day he returned safe.

שמואל ב יד, כה

וכאבשלום לא היה איש יפה בכל ישראל להלל מאד מפני רגלו ועד קדקדו לא היה בו מום. ובגלחו את ראשו והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו ושקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך.

דברים כא, 10-14

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וּנְתַנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְיַדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבוּיִם. וְרֵאִיתָ בְּשָׁבִיָּה אִשָּׁת יִפֶּת תֹּאֲרֶה וְחָשַׁקְתָּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָּךְ לְאִשָּׁה. וְהֵבֵאתָהּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלְחָה אֶת רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת צַפְרָנֶיהָ. וְהִסִּירָה אֶת שְׂמֹלֶת שְׁבִיָּהּ מֵעַלֶיהָ וַיֵּשְׁבָה בְּבֵיתְךָ וּבְכֹתֶךָ אֶת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעֵלְתָהּ וְהָיְתָה לָּךְ לְאִשָּׁה וְהָיָה אִם לֹא חָפְצָתָּ בָּהּ וְשָׁלַחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכַר לֹא תִמְכְּרֶנָּה בְּכֶסֶף לֹא תִתְעַמֵּר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עָנִיתָהּ.

ARM 10 125. Sasson 1.3.a.111.1a

About selecting the young women for the choir from among captives which I led to you, and about whom I had written earlier. In no way should such women be chosen for the choir from this group of captives. Rather they ought to be allocated for weaving. I expect there will be another group of captives. I myself want to choose and direct to you women for the choir from among the future group of captives.

ARM 10 126. Sasson 1.3.a.111.1.b

I have just directed to you female weavers, among whom there are ugbabtum-priestesses. Pick out the ugbabtum-priestesses and assign them to a weaving establishment. Among these female weavers and among these previous as well, select thirty—or as many as there are worth selecting—attractive female weavers **who show no blemish from toenail** to head hair and assign them to Warad-ilišu. Warad-ilišu ought to teach them Subarean choir music. Their dwelling, however, ought to be moved. Be carefull with their food-rations so that their looks will not change. When you make your selection, Warad-ilišu should attend. Moreover, alert Mukannišum so that the looks of the other female weavers that you assign to him should not deteriorate.

ARM 10 140; Sasson 1.3.a.iii.2b

I will select from the captives due to me a kezertum-woman who could personally serve you and send her under escort to you.

ARM 27 85; Sasson 1.3.a.iii.3

On the release of a maidservant to the envoy of Haya-sumu, my lord wrote me the following, "Agree on a substitute for this maidservant and release his wife. I have really looked into all these matters. This maidservant is one of the palace's servants. When my lord captured Hazzakkanum, this servant was being raised; she is now a weaver. Realizing how beautiful (literally glowing, nawrat) is this maidservant, and (in contrast) how aged (amtu šibat) is the one they are holding in replacement, I have decided not to release this maidservant to Haya-sumu's envoy.

Really, about the female and male slaves who belong to my lord's palace—whether from Idamaras or Šubartum; any number of envoys from Idamaras could find in my palace and would want to lead away a beautiful maidservant!

דברים כא, 10-14

כי תצא למלחמה על איביתך ונתנו יהיה אלהיך בידך ושביית שביו. וראית בשבייה אשת יפת תאר וחסקת בה ולקחת לך לאשה. והבאתה אל תוך ביתך וגלחתה את ראשה ועשתה את צפרניה. והסירה את שמלת שבייה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר לא תמכרה בכסף לא תתעמר בה תחת אשר עניתה.

אברהם מלמט, חזון נבואי ומציאות היסטורית במכתב למלך מארי (ארץ ישראל ה', תשי"ט), עמ' 67-73

כרך ו', מכתב 45:

אל אדוני אמור

כה (אמר) בחדילים (הממונה על הארמון המלכותי במארי) עבדך:
לעיר מארי, להיכל ולמחוז שלום!

שנית: אחום, הכוהן, הביא אלי את השער ואת שולי המעיל של הנביאה. הלא בלוח אשר שלח אחום אל אדוני, כתוב עליה זכרון דברים מלא. הנה את הלוח של אחום, את השער ואת שולי המעיל של הנביאה אני אדוני.

אברהם מלמט, ניצני נבואה בתעודות מארי, ארץ ישראל, ד (תשט"ו), עמ' 81-83

אל אדוני אמור: כה (אמר) איתוראסדו (נציב העיר נחור) עבדך: ביום שלחי לוחי זה אל אדוני בא אלי מלכידגן, איש שאכה, וכה אמר אלי לאמור: "בחלומי – אנוכי ואיש אתי – שמנו את פנינו ללכת למארי ממחוז סגראתים בנפה העילית, בדרכי באתי לתרקה וכבואי כן נכנסתי לבית האל

דגן ולפני דגן השתחוויתי. בהשתחוי פתח דגן את פיו וידבר אלי לאמור: "ההשלימו מלכי בני ימין ואנשיהם את אנשי זמרילים אשר עלו?" כה (ענית) אנוכי: "לא השלימו!" לפני צאתי כה אמר אלי לאמור: "מדוע מלאכי זמרילים אינם יושבים לפני אל נכון וכי מדוע לא ישים (המלך) לפני זכרון דברים מלא? לולא כן (כי אז) מזה ימים רבים נתתי את מלכי בני ימין ביד זמרילים. עתה לך, הנני שולח אותך! על זמרילים כה אמר תאמר: "לכן את מלאכך שלח אלי וגם זכרון דברים מלא שים לפני כי אז אתן את מלכי בני ימין בצלצל דייגים (כדי) לבשל אותם ולפניך אגישים." זאת ראה האיש ההוא בחלומו ואף לי סיפר. ועתה, הנה אל אדוני אני כותב. אחר החלום הזה אדוני ידרש. שנית: אם לב אדוני (לזה) – ישם נא אדוני זכרון דברים מלא לפני האל דגן; לו גם (היו) מלאכי אדוני נכונים לפני האל דגן! האיש אשר הגיד לי את החלום הזה יתן את נפשו (או: יתן קרבן פגרים) ל(עבודת) האל דגן; לכן לא שלחתי. ובאשר האיש ההוא נאמן (= kallû = שליח מלכותי) את שערך ואת שולי מעילו לא לקחת.

כרך יג, מכתב 112

אל אדוני אמור: כה (אמר) כרבידגן עבדך: לאל ד[גן] ולא איכרובאיל שלו להם; לעי[ר] תרקה ו[למחוז שלום! ... כה ראה לאמור: "אל תב[נה] את הבית הזה החרב(?) ; אם הבית ההוא ייבנה אפילו אל הנהר!" ביום אשר ראה את החלום ההוא לא אמר לאף אחד. ביום השני שוב ראה את החלום לאמור: "האל הוא (שדיבר) אל תבניה את הבית הזה; אם תבנהו אפילו אל הנהר!" עתה, הנה שולי בגדו וקווצת (שערות) ראשו שלחתי אל אדוני. למן אותו יום הנער [ההוא] חול[ה].

Miriam Lichtheim, Ancient Egyptian Literature, Volume II: The New Kingdom, 2nd edn., (University of California Press, 2006) p. 172

Come, [let me tell] you the woes of the soldier, and how many are his superiors: the general, the troop-commander, the officer who leads, the standard-bearer, the lieutenant, the scribe, the commander of fifty, and the garrison-captain. They go in and out in the halls of the palace, saying: "Get laborers!" He is awakened at any hour. One is after him as [after] a donkey. He toils until the Aten sets in his darkness of night. He is hungry, his belly hurts; he is dead while yet alive. When he receives the grain-ration, having been released from duty, it is not good for grinding.

He is called up for Syria. He may not rest. There are no clothes, no sandals. The weapons of war are assembled at the fortress of Sile. His march is uphill through mountains. He drinks water every third day; it is smelly and tastes

of salt. His body is ravaged by illness. The enemy comes, surrounds him with missiles, and life recedes from him. He is told: "Quick, forward, valiant soldier! Win for yourself a good name!" He does not know what he is about. His body is weak, his legs fail him. When victory is won, the captives are handed over to his majesty, to be taken to Egypt. The foreign woman faints on the march; she hangs herself [on] the soldier's neck. His knapsack drops, another grabs it while he is burdened with the woman. His wife and children are in their village; he dies and does not reach it. If he comes out alive, he is worn out from marching. Be he at large, be he detained, the soldier suffers. If he leaps and joins the deserters, all his people are imprisoned. He dies on the edge of the desert, and there is none to perpetuate his name. He suffers in death as in life. A big sack is brought for him; he does not know his resting place.

דברים כא, 10-14

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וּנְתַנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְיַדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִיּוֹ. וְרָאִיתָ בַשְּׁבִיָּה אִשָּׁת יִפֶּת תֹּאֵר וְחִשְׁקֶת בָּהּ וְלִקְחֶתָ לָךְ לְאִשָּׁה. וְהִבֵּאתָהּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ וּגְלַחְתָּהּ אֶת רֵאשָׁה וְעָשִׂיתָהּ אֶת צַפְרָנֶיהָ. וְהִסִּירָהּ אֶת שְׂמֹלֶת שְׁבִיָּהּ מֵעַלֶיהָ וַיִּשְׁבָּה בְּבֵיתְךָ וּבִכְתָּהּ אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעֵלְתָהּ וְהָיְתָה לָךְ לְאִשָּׁה וְהָיָה אִם לֹא חָפְצָתָ בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמְכַר לֹא תִמְכְּרָנָה בַּכֶּסֶף לֹא תִתְעַמֵּר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עֲנִיתָהּ.

שיעור 4: במחנה

דברים כג, 1-17

לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו. לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל יהוה. לא יבא ממזר בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא לו בקהל יהוה. לא יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא להם בקהל יהוה עד עולם. על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליה את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללה ולא אבה יהוה אלהיה לשמע אל בלעם ויהפך יהוה אלהיה לה את הקללה לברכה כי אהבה יהוה אלהיה. לא תדרש שלמים וטבתם כל ימיה לעולם. לא תתעב אדמי כי אחיה הוא לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל יהוה. כי תצא מחנה על איביה ונשמרת מכל דבר רע. כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה. והיה לפנות ערב ירחץ במים וכבא השמש יבא אל תוך המחנה. ויד תהיה לה מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ. ויתד תהיה לה על אזנה והיה בשבתה חוץ וחרפתה בה ושבת וקסית את צאתה. כי יהוה אלהיה מתהלך בקרב מחנה להצילה ולתת איביה לפניו והיה מחנה קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריה. לא תסגיר עבד אל אדניו אשר ינצל אליה מעם אדניו. עמה ישב בקרב במקום אשר יבחר באחד שעריה בטוב לו לא תוננו.

דברים כ, 1

כי תצא למלחמה על איבך וראית סוס ורכב עם רב ממך

דברים כ, 10

כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום

דברים כ, 19

כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה

דברים כא, 10

כי תצא למלחמה על איביה ונתנו יהוה אלהיה בידך ושבת שבי

דברים כג, 10

כי תצא מחנה על איביה

דברים כג, 10-15

כִּי תֵצֵא מִחֻץ לַמִּחְנֶה לֹא יָבֵא אֶל תוֹךְ הַמִּחְנֶה. וְהָיָה לַפְּנֹת עָרֵב יִרְחֹץ בְּמַיִם וּכְבֹּא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֵא אֶל תוֹךְ הַמִּחְנֶה. וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מִחֻץ לַמִּחְנֶה וּיִצְאֶת שָׁמָּה חוּץ. וַיִּתֵּן תְּהִיָּה לְךָ עַל אֲזָנֶיךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וּחְפָּרְתָהּ כִּה וּשְׁבַתְּ אֶת צִאתָהּ. כִּי יְהוּה אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקִרְבְּךָ מִחְנֶיךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אִיבֶיךָ לַפְּנֵיךָ וְהָיָה מִחְנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ.

יהושע ז, 1-7

יְהִי כְשֹׁמֵעַ אֲדָנִי צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם כִּי לָכֵד יְהוֹשֻׁעַ אֶת הָעַי וַיַּחְרִימָהּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לִירִיחוֹ וּלְמִלְכָּה בֶן וְעָשָׂה לְעַי וּלְמִלְכָּה וְכִי הִשְׁלִימוּ יִשְׁבִּי גְבֻעוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל וַיְהִיו בְּקִרְבָּם. וַיִּירָאוּ מֵאֵד כִּי עִיר גְּדוֹלָה גְבֻעוֹן כְּאֶחָת עָרֵי הַמִּמְלָכָה וְכִי הָיָה גְדוֹלָה מִן הָעַי וְכָל אַנְשֵׁיהָ גִבּוֹרִים. וַיִּשְׁלַח אֲדָנִי צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם אֶל הוֹהֵם מֶלֶךְ חֶבְרוֹן וְאֶל פְּרָאִם מֶלֶךְ יְרֵמוֹת וְאֶל יַפְיַע מֶלֶךְ לְכִישׁ וְאֶל דְּבִיר מֶלֶךְ עֵגְלוֹן לֵאמֹר. עָלוּ אֵלַי וְעֲזְרֵנִי וּנְכֶה אֶת גְּבֻעוֹן כִּי הִשְׁלִימָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאסְפוּ וַיַּעֲלוּ חֲמֹשֶׁת מְלָכֵי הָאֲמָרִי מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם מֶלֶךְ חֶבְרוֹן מֶלֶךְ יְרֵמוֹת מֶלֶךְ לְכִישׁ מֶלֶךְ עֵגְלוֹן הֵם וְכָל מַחְנֵיהֶם וַיַּחֲנוּ עַל גְּבֻעוֹן וַיִּלְחֲמוּ עִלְיָהּ. וַיִּשְׁלַחוּ אַנְשֵׁי גְבֻעוֹן אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֶל הַמִּחְנֶה הַגְּלָגְלָה לֵאמֹר אֵל תִּרְךָ יְדֶיךָ מֵעַבְדֶיךָ עֲלֵה אֵלֵינוּ מִהֲרָה וְהוֹשִׁיעָה לָנוּ וְעֲזְרֵנוּ כִּי נִקְבְּצוּ אֵלֵינוּ כָּל מְלָכֵי הָאֲמָרִי יִשְׁבִּי הָהָר. וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ מִן הַגְּלָגְלָה הוּא וְכָל עַם הַמִּלְחָמָה עִמּוֹ וְכָל גִּבּוֹרֵי הַחַיִל.

יהושע יא, 1-5

וַיְהִי כְשֹׁמֵעַ יְבִין מֶלֶךְ חֲצוֹר וַיִּשְׁלַח אֶל יוֹבָב מֶלֶךְ מְדוֹן וְאֶל מֶלֶךְ שְׁמֶרוֹן וְאֶל מֶלֶךְ אַכְשָׁף. וְאֵל הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מִצְפּוֹן בְּהָר וּבְעַרְבָה נֶגֶב כְּנָרוֹת וּבִשְׁפֵלָה וּבְנִפּוֹת דּוֹר מַיִם. הַכְּנַעֲנִי מִמְזֻרַח וּמַיִם וְהָאֲמָרִי וְהַחֲתִי וְהַפְּרָזִי וְהַיְבוּסִי בְּהָר וְהַחֲזִי תַחַת חֶרְמוֹן בְּאֶרֶץ הַמִּצְפָּה. וַיִּצְאוּ הֵם וְכָל מַחְנֵיהֶם עִמָּם עִם רַב כַּחֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם לְרַב וְסוּס וְרֶכֶב רַב מְאֹד. וַיִּוְעְדוּ כָּל הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיָּבֵאוּ וַיַּחֲנוּ וַיַּחֲדוּ אֶל מִי מְרוֹם לְהִלָּחֵם עִם יִשְׂרָאֵל.

דברים כג, 15

כִּי יְהוּה אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקִרְבְּךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אִיבֶיךָ לַפְּנֵיךָ וְהָיָה מִחְנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ

דברים כ, 1-4

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וְרֵאִיתָ סוּס וְרֶכֶב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי יְהוּה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וְהָיָה כְּקִרְבְּכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה וּנְגַשׁ הַכֹּהֵן וְדַבֵּר אֶל הָעָם. וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרִבִים הַיּוֹם לְמִלְחָמָה עַל אִיבֵיכֶם אֵל יִרְךָ לְבַבְכֶם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחֲפוּזוּ וְאֵל תַּעֲרִצוּ מִפְּנֵיהֶם. **כִּי יְהוּה אֱלֹהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אִיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם.**

דברים כ, 13

וּנְתַנָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְיַדְךָ וְהַפִּיתָ אֶת כָּל זְכוּרָה לְפִי חֶרֶב

דברים כא, 10

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וּנְתַנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְיַדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי

דברים כג, 10-15

כִּי תֵצֵא מִחֹץ לְמַחְנֶה לֹא יָבֵא אֶל תּוֹךְ הַמַּחְנֶה. וְהָיָה לַפְּנוֹת עָרֵב יֶרֶחַץ בְּמַיִם וּכְבֹּא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֵא אֶל תּוֹךְ הַמַּחְנֶה. וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מִחֹץ לְמַחְנֶה וְיֵצֵאתָ שָׁמָּה חוּץ. וְיִתֵּן תִּהְיֶה לְךָ עַל אֲזִנְךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחִפְרַתָּה בָּהּ וְשָׁבִיתָ אֶת צִאתָהּ. כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחְנֶה לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אִיבֶיךָ לַפְּנֵיךָ וְהָיָה מִחְנֶיךָ קְדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאֲחֵרֶיךָ.

דברים ב, 14-15

וְהַיָּמִים אֲשֶׁר הִלְכְנוּ מִקְדֵּשׁ בְּרִנֵּעַ עַד אֲשֶׁר עָבְרָנוּ אֶת נַחַל זָרַד שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה עַד תָּם כָּל הַדּוֹר אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה מִקֶּרֶב הַמַּחְנֶה כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם. וְגַם יָד יְהוָה הִיְתָה בָּם לְהַמָּס מִקֶּרֶב הַמַּחְנֶה עַד תָּמָם.

דברים ט, 9-10

אַתֶּם נֹצְעִים הַיּוֹם בְּלִבְכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם רְאִשִׁיכֶם שְׁבֻטֵיכֶם וְזַנְיֹתֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל. טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחְנֶיךָ מִחֹטֵב עֲצִיב עַד שֹׂאֵב מִימֶיךָ.

דברים כג, 10-15

כִּי תֵצֵא מִחֹץ לְמַחְנֶה עַל אִיבֶיךָ וּנְשַׁמְרֶת מִכָּל דְּבַר רָע. כִּי יְהִי בְּךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יְהִי טְהוֹר מִקְרָה לְיִלְהָ וְיֵצֵא אֶל מִחֹץ לְמַחְנֶה לֹא יָבֵא אֶל תּוֹךְ הַמַּחְנֶה. וְהָיָה לַפְּנוֹת עָרֵב יֶרֶחַץ בְּמַיִם וּכְבֹּא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֵא אֶל תּוֹךְ הַמַּחְנֶה. וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מִחֹץ לְמַחְנֶה וְיֵצֵאתָ שָׁמָּה חוּץ. וְיִתֵּן תִּהְיֶה לְךָ עַל אֲזִנְךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחִפְרַתָּה בָּהּ וְשָׁבִיתָ אֶת צִאתָהּ. כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחְנֶה לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אִיבֶיךָ לַפְּנֵיךָ וְהָיָה מִחְנֶיךָ קְדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאֲחֵרֶיךָ.

יהושע ו, 11-24

וַיִּסַּב אַרְוֹן יְהוָה אֶת הָעִיר הַקָּפָה פַּעַם אַחַת וַיָּבֵאוּ הַמַּחְנֶה וַיְלִינּוּ בַּמַּחְנֶה. וַיִּשְׁכְּמוּ הַיּוֹשֵׁעַ בַּבֶּקֶר וַיִּשְׂאוּ הַכְּהֹנִים אֶת אַרְוֹן יְהוָה. וְשִׁבְעָה הַכְּהֹנִים נִשְׂאִים שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת הַיְבֻלִּים לַפְּנֵי אַרְוֹן יְהוָה הַלְכִים הַלּוֹךְ וְתִקְעוּ בְּשׁוֹפְרוֹת וְהִתְלוּץ הַלֵּךְ לַפְּנֵיהֶם וְהַמְאַסֵּף הַלֵּךְ אַחֲרֵי אַרְוֹן יְהוָה הוֹלֵךְ (הַלּוֹךְ) וְתִקְוַע בְּשׁוֹפְרוֹת. וַיִּסְבּוּ אֶת הָעִיר בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי פַּעַם אַחַת וַיִּשְׁבּוּ הַמַּחְנֶה כֹּה עָשׂוּ שֵׁשֶׁת יָמִים. וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּשְׁכְּמוּ

כעלות השחר ויסבו את העיר כמשפט הזה שבע פעמים רק ביום ההוא סבבו את העיר שבע פעמים. ויהי בפעם השביעית תקעו הכהנים בשופרות ויאמר יהושע אל העם הריעו כי נתן יהוה לכם את העיר. והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה ליהוה רק רחב הזונה תחיה היא וכל אשר אתה בבית כי החבאתה את המלאכים אשר שלחנו. ורק אתם שמרו מן החרם פן תחרימו ולקחתם מן החרם ושמתם את מחנה ישראל לחרם ועכרתם אותו. וכל כסף וזהב וכלי נחשת וברזל קדש הוא ליהוה אוצר יהוה יבוא. וירע העם ויתקעו בשופרות ויהי כשמע העם את קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה ותפל החומה תחיתה ויעל העם העירה איש נגדו וילכדו את העיר. ויחרימו את כל אשר בעיר מאיש ועד אשה מנער ועד זקן ועד שור ושה וחמור לפי חרב. ולשנים האנשים המרגלים את הארץ אמר יהושע באו בית האשה הזונה והוציאו משם את האשה ואת כל אשר לה כאשר נשבעתם לה. ויבאו הנערים והמרגלים ויציאו את רחב ואת אביה ואת אמה ואת אחיה ואת כל אשר לה ואת כל משפחותיה הוציאו ויניחום מחוץ למחנה ישראל. והעיר שרפו באש וכל אשר בה רק הכסף והזהב וכלי הנחשת והברזל נתנו אוצר בית יהוה. ואת רחב הזונה ואת בית אביה ואת כל אשר לה החיה יהושע ותשב בקרב ישראל עד היום הזה כי החביאה את המלאכים אשר שלח יהושע לרגל את ריחו.

דברים ז, 6

כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך בך בחר יהוה אלהיך להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה

דברים יד, 2-1

בנים אתם ליהוה אלהיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת. כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך ובה בחר יהוה להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה.

דברים יד, 21

לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך ותננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו

דברים כח, 9

יקימך יהוה לו לעם קדוש כאשר נשבע לך כי תשמר את מצות יהוה אלהיך והלכת בדרכיו

דברים טו, 21

וכי יהיה בו מום פסח או עור כל מום רע לא תזבחנו ליהוה אלהיך

דברים יז, 1

לֹא תִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וְשֵׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מִוּם **כָּל דְּבַר רָע** כִּי תִזְעַבְתָּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא

שמואל א כא, 5

וַיַּעַן הַכֹּהֵן אֶת דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵין לָחֶם חֵל אֶל תַּחַת יָדַי כִּי אִם לָחֶם קָדֵשׁ יֵשׁ אִם נִשְׁמְרוּ הַנְּעָרִים אִךְ
מֵאֲשֶׁה

שיעור 5: פטורים ממלחמה

דברים כ, 8-1

כי תצא למלחמה על איבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי יהוה אלהיך עמך המעלה מארץ מצרים. והיה בקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם. ואמר אלהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירף לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. כי יהוה אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם. ודברו השטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילף וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחננו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילף וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחלנו. ומי האיש אשר אשה ולא לקחה ילף וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה. ויספו השטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורף הלבב ילף וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו.

דברים כה, 5

כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח

דברים כ, 1

כי תצא למלחמה על איבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי יהוה אלהיך עמך המעלה מארץ מצרים

דברים כה, 5

כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח

דברים כה, 1

כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו

דברים כב, 13

כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה

שופטים ז, 3

וְעָתָה קָרָא נָא בְּאָזְנֵי הָעָם לְאמֹר מִי יֵרָא וְחָרַד יֵשֶׁב וַיִּצְפֹּר מֵהָר הַגִּלְעָד וַיֵּשֶׁב מִן הָעָם עֲשָׂרִים וּשְׁנַיִם
אֶלֶף וְעֶשְׂרֵת אֲלָפִים נִשְׁאַרוּ

דברים כ, 8

וַיִּסְפוּ הַשְּׂטָרִים לְדָבָר אֵל הָעָם וַאֲמָרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַף הַלֵּבב יֵלֶךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמַּס אֶת לִבּוֹ
אֶחָיו כְּלָבָבוֹ

שופטים ז, 3

וְעָתָה קָרָא נָא בְּאָזְנֵי הָעָם לְאמֹר מִי יֵרָא וְחָרַד יֵשֶׁב וַיִּצְפֹּר מֵהָר הַגִּלְעָד וַיֵּשֶׁב מִן הָעָם עֲשָׂרִים וּשְׁנַיִם
אֶלֶף וְעֶשְׂרֵת אֲלָפִים נִשְׁאַרוּ

החוק החתי סעיף 56

איש מחרשי המתכת (מילולית: חרשי הנחושת) אינו פטור מעשיית קרח, ביצורים ודרכי המלך או מלעבוד בכרמים, וגם הגננים יעשו את כל עבודות האנגריה הללו.

גרסה מאוחרת:

איש מחרשי המתכת אינו פטור מלצאת למסע המלך נגד מבצר (מלחמה?) או מלעבוד בכרמים. וגם הגננים יעשו את כל עבודות האנגריה הללו.

דברים כד, 5

כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצִבָּא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דְּבַר נְקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשָׂמַח
אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח

חוקי חמורבי

סעיף 32: אם חייל או דייג נלקח בשבי במסע מלחמה מלכותי, וסוחר פודה אותו ועוזר לו לחזור לעירו – אם יש מספיק אמצעים בביתו לפדיון, הוא יפדה את עצמו. אם אין בביתו מספיק אמצעים, הוא יפדה על ידי המקדש שבעירו. אם אין מספיק אמצעים במקדש שבעירו, הארמון יפדה אותו. אולם השדה שלו, הפרדס או הבית לא יינתנו עבור פדיונו.

סעיף 33: אם קצין או סמל יגייס עריקים או יקבל שכיר כתחליף במסע צבאי, אותו קצין או סמל יוצאו להורג.

סעיף 34: אם קצין או סמל יקחו רכוש מביתו של חייל, יענו חייל, ישכרו חייל, יעבירו חייל לידי סמכותו של איש חזק בתביעה חוקית או יקבלו מתנה שהמלך נתן לחייל, אותו קצין או סמל יוצאו להורג.

סעיף 35: אם אדם יקנה מחייל בקר או כבשים או עזים שהמלך נתן לחייל, הוא יחזיר את הכסף.

סעיף 36: (כמו כן), השדה, הפרדס או הבית של חייל, דיג או שכיר של המדינה לא יימכר.

סעיף 38: חייל, דייג או שכיר של המדינה לא יעביר בכתב לאשתו או לבתו שום חלק של שדה, פרדס, או בית הקשור לחובת השירות שלו, ולא יתן אותו תמורת חובה כלשהי.

סעיף 39: הוא יעביר בכתב לאשתו או בתו, או יתן תמורת חובה כלשהי רק שדה, פרדס או בית שהוא עצמו קנה.

דברים כ, 5-7

וְדָבְרוּ הַשְּׂטָרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת חֲדָשׁ וְלֹא חָנְכוּ יְלָדָיו וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחַנְכֶנּוּ. וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלוּ יְלָדָיו וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יַחְלִלֵנּוּ. וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יְלָדָיו וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָהּ.

דברים כח, 30

אִשָּׁה תֹאֲרֶשׁ וְאִישׁ אַחֵר יִשְׁגַּלְנָהּ (יִשְׁכַּכְנָהּ) בַּיִת תִּבְנֶה וְלֹא תֵשֵׁב בוֹ כָּרֶם תִּטַּע וְלֹא תַחְלִלְנֶנּוּ

דברים כד, 5

כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בַצֵּבָא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דְּבַר נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשָׂמַח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח

עמוס ה, 11

לְכֵן יַעַן בּוֹשְׁסֶכֶם עַל דָּל וּמִשָּׂאת בֵּר תִּקְחוּ מִמֶּנּוּ בְּתֵי גֹוִית בְּנֵי־תָם וְלֹא תֵשְׁבוּ בָם כְּרִמֵי חֹמֶד נֹטְעֹתָם וְלֹא תִשְׁתּוּ אֶת יַיִנָם

ישעיה סה, 21

וּבְנֵי בְתִים וַיִּשְׁבוּ וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פְרִיָם. כִּב לֹא יִבְנוּ וְאַחַר יֵשֵׁב לֹא יִטְעוּ וְאַחַר יֵאָכְלוּ

יחזקאל כח, 26

וַיִּשְׁבוּ עָלֶיהָ לְכַטַּח וּבְנוּ בָתִּים וְנָטְעוּ כַרְמִים וַיִּשְׁבוּ לְכַטַּח

חוזה הווסאלים של אסרחדון 672, סעיף 42:

428 [d̪dili-bat na-bat MUL.MEŠ]-ni ina IGI.II.MEŠ-ku-nu ḫi-ra-ti-ku-nu
428: (כוכב) נגה, הבהיר בכוכבים, ישכיב נשותיכם

429 [ina ÚR LÚ.KÚR (nakru)-ku-nu li-šá]-ni-il DUMU.MEŠ-k[u]-nu
429: לעיניכם בחיק אויביכם. בניכם לא

430 [a-a i-bi-lu É-ku-un L]Ú.KÚR a-ḫu-u li-i?-za-za mim-mu-ku-un
430: ישלטו בבתיכם. אויב זר יחלק רכושכם.

שמואל ב יב, 11

כֹּה אָמַר יְהוָה הַנְּנִי מְקִיִּם עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ וְלִקְחָתִי אֶת נְשִׂיךָ לְעֵינֶיךָ וְנָתַתִּי לְרַעֲיָה וְשָׁכַב עִם נְשִׂיךָ לְעֵינֵי הַשָּׁמֶשׁ הַזֹּאת

שמואל ב טו, 16

וַיֵּטוּ לְאַבְשָׁלוֹם הָאֵהָל עַל הַגֶּג וַיָּבֵא אֲבִשָׁלוֹם אֶל פִּלְגֶשֶׁי אָבִיו לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל

דברים כה, 5

כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בַּצֶּבֶא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דְּבַר נְקִי יְהוָה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָת וְשָׁמַח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח

עמוס ה, 11

לְכֵן יֵעַן בּוֹשְׁסֶכֶם עַל דָּל וּמִשָּׂאת בַּר תִּקְחוּ מִמֶּנּוּ בְּתִי גֹזִית בְּנִיתֶם וְלֹא תִשְׁבוּ בָּם כְּרָמִי חֲמֹד נִטְעַתֶם וְלֹא תִשְׁתּוּ אֶת יַיִנָּם

ישעיה סה, 21

וּבְנוּ בָתִּים וַיִּשְׁבוּ וְנָטְעוּ כַרְמִים וְאָכְלוּ פְרִיָם. כִּב לֹא יִבְנוּ וְאָחַר יֵשֵׁב לֹא יִטְעוּ וְאָחַר יֵאָכֵל

יחזקאל כח, 26

וַיִּשְׁבוּ עָלֶיהָ לְכַטַּח וּבְנוּ בָתִּים וְנִטְעוּ כְרָמִים וַיִּשְׁבוּ לְכַטַּח

עלילת כרת האוגרית (מאות 15-13 לפה"ס)

יחידי – יסגור ביתו וילך למלחמה; האלמנה – שכיר חרב תשכור ותשלחו למלחמה. החולה – בערשו יינשא למלחמה; אף העיוור יגשש דרכו למלחמה; **יצא חתן מחופתו, ייתן לאחר את אשתו, לנוכרי את רעייתו, וילך למלחמה.**

משנה, סוטה ח, ז

במה דברים אמורים? במלחמת הרשות (תקיפה).
 אבל במלחמת מצוה (הגנה), הכל יוצאין, אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה.
 אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? במלחמת מצוה (הגנה).
 אבל במלחמת חובה (כיבוש הארץ או מלחמה בעמלק), הכל יוצאין, אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה.

דברים כה, 5

כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בַּצֵּבָא וְלֹא יַעֲבֹר עָלֶיהָ לְכָל דְּבַר נְקִי יְהִיָּה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשָׁמַח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח

עלילת גלגמש וחומבבה (שומרית, סוף האלף השלישי לפה"ס)

גלגמש מגייס מתנדבים למלחמה בעבור ה'שם', ומחלק פטורים:
 הוא אשר יש לו משפחה – למשפחתו!
 הוא אשר יש לו אם – לאמו!
 אנשים אשר אין להם קשרים, כמוני, לו יבואו 50 כאלה לצדי!
 הוא אשר יש לו אישה – לאשתו!
 הוא אשר יש לו בן – לבנו!
 הוא גיבורים ידועים, הוא גיבורים שאינם ידועים,
 הוא אשר אין להם נשים, הוא אשר אין להם ילדים,
 הוא יהיו אנשים כאלה לצדי, לצד גלגמש!

דברים כ, 1-6

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אֵיבֶיךָ וְרֵאִיתָ סוּס וְרֶכֶב עִם רַב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי יְהוּה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶךְ מֵאַרְצֵי מִצְרַיִם. וְהָיָה כְּקָרְבְּכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַפֶּהַן וְדִבֶּר אֶל הָעָם. וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קָרְבִים הַיּוֹם לְמִלְחָמָה עַל אֵיבֵיכֶם אֵל יְרֵךְ לְבַבְכֶם אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תַּחֲפוּזוּ וְאֵל תַּעֲרָצוּ מִפְּנֵיהֶם. כִּי יְהוּה אֱלֹהֵיכֶם הֵהָלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לְכֶם עִם אֵיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם. וְדִבְרוּ הַשְּׂטָרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַּיִת חֲדָשׁ וְלֹא חָנְכוּ יְלָדָה וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יִחַנְכֶנּוּ. וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלוּ יְלָדָה וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יַחְלִלְנֵהוּ. וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יְלָדָה וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יִקְחָנָהּ.

פפירוס לנסינג, הפארודיה על המקצועות

בוא ואספר לך על מקצוע החייל וצרותיו. כמה רבים הממונים עליו: הגנרל, המפקד על הכוחות, הקצין הישיר, נושא הנס, הסמל, הסופר, מפקד החמישים ומפקד המחנה. הם נכנסים ויוצאים באולמות הארמון, באמרים: הביאו עובדים! מעירים אותו בכל שעה אפשרית, מעבידים אותו כמו חמור. הוא עובד עד שהשמש שוקעת. הוא רעב, בטנו כואבת, הוא מת בעודו חי. כאשר הוא מקבל את מנת התבואה שלו, בסוף המשמרת, אי אפשר לטחון אותה. קוראים לו לסוריה. אין לו מנוחה. אין בגדים או סנדלים. כלי הנשק נשמרים במבצר בסילה. הוא צועד בעליה דרך הרים. הוא שותה מים כל יום שלישי, והם מסריחים ומלוחים. גופו נגוע במחלה. האויב מגיע, תוקף אותו והחיים עוזבים אותו. אומרים לו: מהר, קדימה, חייל אמיץ! עשה לעצמך שם טוב! אבל הוא לא יודע מה הוא עושה. גופו חלש, רגליו כושלות. כאשר משיגים ניצחון, השבויים מועברים למלך, לקחתם למצרים. האישה הזרה מתעלפת בדרך, והיא נתלית על צוואר החייל. תיק הגב שלו נופל, אחר לוקח אותו כאשר הוא עסוק בנשיאת האישה. אשתו וילדיו בכפר, הוא מת ולא חוזר אליהם. אם הוא מצליח להינצל, הוא מותש מההליכה. בין חופשי בין במעצר, החייל סובל. אם הוא עורק, כל אנשיו נאסרים. הוא מת על גבול המדבר, ואין איש שימשיך את שמו. הוא סובל כמו בחיים. מביאים לו שק גדול. הוא לא יודע את מקום מנוחתו.